

İ Ç T İ H A T L A R

KAMU HUKUKU

I — DANIŞTAY KARARLARI

GÜMRÜK VERGİSİ — FİYAT TESBİTİ — KOMİSYON ÜCRETİ

Özü : Hariçteki satıcının ortağı, mümessili ve umumî satıcısı olan ithalâtçının gümrüğe bildirdiği kıymete diğer ithalâtçılardan alınan komisyon ücretinin ilâvesi icap eder.

Gümrük vergisi K. m. 68.

Dava Daireleri Umumî Heyetinin 15/12/1957 tarih ve K. 57/36 sayılı kararı ile Dördüncü Dairenin 4/2/1957 tarih ve K. 57/242, 57/241, 57/238 sayılı kararları arasında mübâyenet görüldüğünden bunun tevhidî içtihat yolu ile izalesi gerektiği yolunda tanzim olunan rapor Birinci Reislik tarafından dava daireleri umumî heyetine havale edilmiş olmakla keyfiyet incelendi :

Atlas Türk Limited Şirketi, hariçten getirttiği eşyanın Gümrük muamelesini dört ayrı beyanname ile yaptırarak vergisini ödemek suretiyle bunları ithal ettikten sonra idarece yapılan tetkikatta Gümrük Vergisine esas tutulan kıymet indirimli olduğu halde noksan bildirildiği tesbit edildiğinden aradaki fark nisbetinde vergi istenmesi üzerine şirketce Hakem Heyetine müracat edilmiş isede itiraz red edildiği cihetle Devlet Şûrasında açtığı dört davadan biri hakkında Dava Daireleri Umumî Heyetinden sâdir olan 15/2/1957 tarih ve K: 57/36 sayılı kararda (Gümrük Vergisi Kanununun muadeli 68 inci maddesinin bir nolu bendine göre eşyanın Gümrük Vergisine esas olan kıymetinin serbest rekabet şartları altında hasıl olan fiyat olduğu 3 numaralı bendin B fıkrasında ise bu fiyatın, bir taraftan satıcı veya satıcı ile iş ortağı hakikî veya hükmi bir şahıs, diğer taraftan alıcı veya alıcı ile iş ortağı hakikî veya hükmi bir şahıs arasında mevcut olabilecek akde müstenit olsun veya olmasın, ticarî, malî veya diğer nev'i münasebetlerin tesiri altında olmayacağı tasrih edilmiştir. Davacı müessesenin satıcı firmanın Türkiye'de yeğane genel satıcı olması ve aralarında ortaklık münasebeti bulunması dolayısıyla kendilerine yapılan satışların üçüncü şahıslara yapılan satışlara nazaran düşük olduğu ihtilâflı olmamasına ve mükellefe tahkuk ettirilen komisyon nisbetinin % 14 ilâ % 18 arasında olduğu tesbit edildiği anlaşılmasına göre kanun hükümlerine uygun bulunan Hakem Heyeti kararının tasdiki ile varit görülmeyen davanın redine) diğer üç davada Dördüncü Daire ittihaz olunan 4/2/1957 ve K: 57/242, K: 57/241, K: 57/238 sayılı kararlarda ise (Kıyas suretiyle vergi salınmayacağı gibi başka hadiseled sebebiyle

başkalarının komisyon almış olmaları ihtilâf konusu hadisede davacı müessesenin de komisyon aldığına delil teşkil edemez. Bu sebeple davanın kabulü ile itiraz olunan Hakem Heyeti kararının bozulmasına) hükmedilmiş, ancak idarece Dördüncü Daire kararları aleyhine vâkı tashih talepleri K: 238, K: 57/241 sayılı kararlar hakkında 7/11/1957 tarih ve K: 57/3157, K: 57/3156 sayılı kararlarla kabul ve K: 57/242 sayılı karar hakkında 31/10/1957 tarih ve K: 57/3061 sayılı kararla red olunmuştur.

Bu kararların taallük eyledikleri davalar d hadise ve iddia ve müdafaa aynı olduğu halde davaların birinde Dava Daireleri Umumî Heyeti ve ikisinde tashihi karar yolu ile Dördüncü Daire tarafından Hakem Heyeti kararı tasdik edilerek şirket davasının red edilmesi ve buna mukabil Dördüncü Dairece diğer davada Hakem Heyeti kararının bozulmasına, davanın kabulüne ve tashih talebinin de reddine karar verilmiş bulunması muvacehesinde iki heyetin kararları arasında mubayenetin mevcudiyeti zahir olduğundan içtihadın tevhidî gerektiğine karar verilerek işin esasî tetkik edildi.

İlgili dosyalarda mevcut evrak ve vesikalara nazaran, mükellef ithalâtçı şirket ile hariçteki satıcı firma arasında ortaklık bulunmakta, mükellef şirket mezkûr firmanın aynı zamanda Türkiye Umumî Mümessili ve satıcısı olup firmanın bütün dünya piyasalarına arz ettiği kataloglarda gösterilen değişmez fiyat üzerinden mal satın almakta isede satıcı firma Türkiye'deki diğer ithalâtçılara doğrudan doğruya yaptığı satışlarda fiyata bir komisyon ilâve etmekte ve bu komisyonu mükellef şirkete vermektedir.

Gümrük kanununun muaddel 68 inci maddesinde, ithal edilecek eşyanın Gümrük Vergisine esas olan kıymetinin eşyanın Gümrük Vergisi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki normal fiyat olduğu (1 işaretli fıkra 1 numaralı bent), normal fiyatın birbirinden mustakil bir alıcı ile bir satıcı arasında serbest rekabet şartları altında hasıl olan fiyat olduğu, bu fiyat tesbit edilirken satıcının eşya bedeline navlun, sigorta, satış komisyonu ve ithal yerine teslimine kadar yapılan bilûmum masraf ve ücretleri ilâve ettiğinin de gözönünde tutulacağı (aynı fıkranın 2 numaralı ve b işaretli bentleri) tasrih edilmiştir.

Satıcı firma ile mükellef şirket arasında mevcut olan münasebet karşısında birbirlerine nisbeten mustakil bir alıcı ve satıcı olarak kabul edilemeyecekleri aşikârdır. Diğer taraftan satıcı firmanın Türkiye'deki diğer alıcılara yaptığı satışlarda katalog fiyatları üzerine bir komisyon ilâve ettiğine ve kanundaki sarahat veçhile komisyon, fiyata ilâvesi lâzım gelen unsurlardan bulunduğuna göre, mezkûr firma ile şirket arasındaki münasebette gözönünde tutulunca, bu firma ile şirket beyninde

takarrur eden fiyatın serbest rekabet şartları altında hasıl olmadığı ve mükellef şirkete yapılan satışların en az, diğer ithalâtçılardan alınan komisyon nisbetinde düşük olduğu tezahur eylemektedir; bahis mevzuu komisyonun mükellef şirkete verilmekte olması bu neticeyi değiştiremez.

Bu suretle, satıcı firmanın mükellef şirkete yaptığı satışlarda tatbik ettiği fiyatların yukarıda metinleri yazılı 2 numaralı ve b işaretli bentlerde meşrut bulunduğu üzere birbirinden mustakil bir alıcı ile bir satıcı arasında serbest rekabet şartları altında hasıl olmuş telâkki edilemeyecekleri, bu fiyatlara Türkiye'deki diğer ithalâtçılara vaki satışlarda eklenen komisyonun ilâvesi ile normal fiyatın hesaplanması gerekeceği ve Dava Daireleri Umumî Heyetinin 15/2/1957 tarih ve K : 57/36 sayılı kararının bu esasa tevafuk eylediği düşünülmüştür. Bu sebeplere binaen içtihadın bu karar dairesinde tevhidine üçte ikiyi aşan oy çokluğu ile 13/6/1958 tarihinde karar verildi.

Danıştay Dava D. G. K. 13/6/1958 E. 58/342 K. 58/434.

BAHÇE İŞÇİSİ — İŞ KANUNU

Özü : Park ve bahçe işlerinde çalışan işçiler iş kanununa tabi değildir.

Anıt-Kabir Park Müdürlüğü, Kayseri Şeker Fabrikası, İstanbul Belediyesi park ve bahçe işlerinde çalışan işçilerin İş Kanununa tabi olup olmaması konusunda çıkan anlaşmazlıklar sonunda Devlet Şûrası 6 ncı Dairesince verilen 3 karar arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yoluyla giderilmesi dileğini taşıyan Çalışma Vekâletinin 27/11/1957 tarih ve 645 sayılı yazısı üzerine düzenlenen inceleme yazısı Birinci Reislikçe Dava Daireleri Umumî Heyetine gönderildiği için gereği düşünüldü :

1 — Nafia Vekâletine bağlı Anıt-Kabir Park Müdürlüğü park, bahçe işlerinde çalışan işçilerin, kendilerini İş Kanunu kapsamı dışında bırakan Çalışma Vekâleti kararının iptali için açtıkları dava sonunda 6 ncı Dairenin 12/2/1953 tarih ve Esas 52/2397 Karar 53/319 sayılı ilâmında davacıların park bahçe tanzimi, süs ağaçları dikip yetiştirme işi yaptıklarına, bu çalışmalarını ile istihsal sağlamak gibi iktisadi bir gaye gütmediklerine göre bu iş yerinin bir (Tarım iş yeri) sayılmasına 4753 sayılı kanunun değişik 2 nci maddesi açıklığının mâni olduğu ileri sürülerek dava kabul edilmiş, böylece bu iş yerinin İş Kanunu kapsamı içinde bulunduğu hükme bağlanmıştır.

II — Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin, Kayseri Şeker Fabrikası park, bahçe işlerinde çalışan işçilerin İş Kanunu kapsamına

alınması yolundaki Çalışma Vekâleti kararının iptali için açtığı dava sonunda 6 ncı Dairenin 22/10/1957 tarih ve Esas 55/2001. Karar 57/2108 sayılı ilâmında park ve bahçe işlerindeki faaliyet ile istihsal sağlamak gibi bir gaye güdülmeye göre buranın bir (Tarım iş yeri) sayılmasına imkân olmadığı ileri sürülerek dava kabul edilmiş, böylece bu iş yerinin de İş Kanunu kapsamı içinde bulunduğu hükme bağlanmıştır.

III – İstanbul Belediyesinin Bahçeler Müdürlüğünde park, bahçelerde çalışan işçilerin İş Kanunu kapsamına sokulması yolundaki Çalışma Vekâleti kararının iptali için açtığı dava sonunda 6 ncı Dairenin 9/5/1957 tarih Esas 55/1298, Karar 57/1138 sayılı ilâmında 4753 sayılı kanunun 2 nci maddesinde tarif edilen tarım işçisinin, ihdası, idaresi zirai mahiyette olan belediye parklarında, bahçelerinde çalışan işçilere de teşmili gerektiği, İş Kanununun değişik 2 nci maddesinin C bendinin 3 üncü fıkrasında sayılan işler arasında dava konusu işin yer almamış bulunması yine o bentte ziraat sanatlarının da İş Kanunu kapsamı dışında mütalâa edildiği ileri sürülerek dava kabul edilmek suretiyle iş yerinin İş Kanunu kapsamı dışında kaldığı hükme bağlanmıştır.

Böylece I ve II. bentlerde yazılı iki kararla III. bentde de yazılı karar arasında aykırılık görüldüğünden ve bu üç kararın konusu olan anlaşmazlıklar aynı mahiyette olduğundan Devlet Şûrası Kanununun 29 uncu maddesinde belirtilen yolda içtihadın birleştirilmesi gerekmektedir.

Bu konuya ilişkin kanun maddelerinin incelenmesinde :

A) İş Kanununun 5518 sayılı kanunla değiştirilen 2. nci maddesinin C bendinde (Tarım işçilerinde bu kanun uygulanmaz) denildikten sonra bunun istisnalarının sayıldığı, bu arada 3 sayılı fıkrada her türlü tarım sanatlarının da İş Kanunu kapsamı dışında tutulduğu,

B) 4753 sayılı Çiftiçiyi Topraklandırma Kanununun 2 nci maddesinde (Arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla nebat hayvan veya hayvan mahsulleri istihsalinde bulunmağa veya bu mahsullerin yetiştiricileri tarafından işlenip değerlendirilmesine çiftçilik ve bu işleri devamlı olarak yapanlara çiftçi denir) yolunda yer alan bir tarifile İş Kanunu kapsamı dışında kalan tarım işçilerinin belirtildiği,

C) 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinde (..... tarım işinin, tarım faaliyeti; arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla nebat, orman, hayvan ve hayvan mahsulleri istihsalini, yetiştiricileri tarafından muhafazasını, tşanmasını ve bunların dükkân ve mağaz açılmaksızın satılmasını ifade ede.)r şeklindeki tarifile de tarım işlerinin açıklandığı anlaşılmıştır.

6ncı daire kararlarına konu olan iş yerlerinin birer tarım iş yeri, oralarda çalışan işçilerin de tarım işçisi olduğu bu açık kanun hükümlerinden anlaşıldığı için parklarda, bahçelerde çalışan işçilerin 3008 sayılı İş Kanunu kapsamı dışında tutulması gerektiğinden içtihadın 6 ncı Dairenin 9/5/1957 tarih Esas 55/1298, Karar 57/1138 sayılı ilâmın uaygun olarak birleştirilmesine 13/6/1958 tarihinde ittifakla karar verildi.

Danıştay Dava D. G. K. 13/6/1958 E. 58/341 K. 58/435.